

ROZVOD

ŠESTKRÁT JINAK

*Odborně komentované povídky inspirované dlouholetými zkušenostmi
renomovaného profesora psychologie Radka Ptáčka.
Ilustrace, malby a fotografie zachycují výtvarný pohled
na rodinné vztahy, které se rozpadají.*

Petra Soukupová
Pavel Bušta
Ondřej Buddeus
Michal Sýkora
Petra Dvořáková

Tereza Semotamová

Jana Šindelová
Ivana Lomová
Adéla Součková
Martin Salajka
Agnieszka Pátá
a Jarmila Štuková

Petr Veselý

Rozvod šestkrát jinak

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

**Petra Soukupová, Radek Ptáček, Jarmila Štuková,
Pavel Bušta, Petra Dvořáková, Michal Sýkora,
Tereza Semotamová, Ondřej Buddeus**

Rozvod šestkrát jinak – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

Text © Ondřej Buddeus, 2022; © Pavel Bušta, 2022; © Petra Dvořáková, 2022; © Radek Ptáček, 2022; © Tereza Semotamová, 2022;
© Petra Soukupová, 2022; © Michal Sýkora, 2022;
© Jarmila Štuková, 2022

Illustrations/Photos © Ivana Lomová, 2022; © Agnieszka Pátá Oldak, 2022;
© Martin Salajka, 2022; © Adéla Součková, 2022;
© Jana Šindelová, 2022; © Jarmila Štuková, 2022;
© Petr Veselý, 2022

Graphics © Patrik Singer, 2022

ISBN tištěné verze 978-80-264-4252-3

ISBN e-knihy 978-80-264-4260-8 (1. zveřejnění, 2022) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-264-4261-5 (1. zveřejnění, 2022) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-264-4259-2 (1. zveřejnění, 2022) (ePDF)

Rozvod šestkrát jinak

ROZ
VOD

Více informací o projektu najdete na
www.roz-vod.cz

lonelybase

Autoři projektu
Jarmila Štuková
Radek Ptáček

Manažerka projektu
Aneta Hrončková Kolajová

Obsah

Úvod editorů	6
O vztazích, rozvodech a dětech	10
Radek Ptáček	
Dveře	20
Autor: Ondřej Buddeus	
Výtvarné zpracování: Adéla Součková	
Psychologie paralelních světů	
Radek Ptáček	
Dívka a smrtihlav	36
Autor: Pavel Bušta	
Výtvarné zpracování: Ivana Lomová	
Psychologie kletby a špatného osudu	
Radek Ptáček	
Lucinka	62
Autor: Petra Dvořáková	
Výtvarné zpracování: Jarmila Štuková, Agnieszka Pátá Oldak	
Psychologie ovlivňování	
Radek Ptáček	
Neudělals mě šťastnou, takže ani ty nebudeš šťastný	80
Autor: Tereza Semotamová	
Výtvarné zpracování: Petr Veselý	
Psychologie pomsty	
Radek Ptáček	
Střídavka	102
Autor: Petra Soukupová	
Výtvarné zpracování: Jana Šindelová	
Psychologie bezmoci	
Radek Ptáček	
Divoká kachna	124
Autor: Michal Sýkora	
Výtvarné zpracování: Martin Salajka	
Psychologie divoké kachny	
Radek Ptáček	
Závěr	151

Úvod editorů

Knížka je volným souborem literárně uměleckých, ale i odborných psychologických pohledů na problematiku rozvodu. Problematiku, která je v našich, jinak často luxusních životech tím nejtěžším, čím můžeme projít. To zvláště v případech, kdy jsou do rozpadu vztahu zaangažovány naše děti.

Kolem rozvodů a úpravy péče o děti panuje řada mýtu a omylů, které se v systému péče o ohrožené děti předávají čistě ústní tradicí s potenciálem nenávratně rozrývat životy a vztahy dětí i dospělých.

Tato knížka je koláží předních českých spisovatelů, umělců a psychologa, kteří se snaží na tuto problematiku poukázat. Není to faktografie, i když všechny příběhy mají základ v reálných kauzách, ale spíš vykřičník. Chce upozornit na to, co se v našich rodinách a především v hlavách našich dětí děje, aniž bychom si to, jestliže se ocitneme v rozvodovém poli, uvědomovali.

V případě, že nám tato problematika začne vstupovat do životů, máme často pocit nereálnosti, bezprávi a beznaděje. Nejednou nás pohltí zdání, že jsme se ocitli v zemi „za zrcadlem“.

Jarmila
Štuková

Radek
Ptáček

V zemi, kde neplatí zdravý selský rozum, v zemi, kde neplatí přání dítěte, v zemi, kde se i stát pod hávem oficiality může dopouštět další traumatizace dítěte. Traumatizace, která dnes nenastane a zítra neskončí, ale traumatizace, která dítě a budoucího dospělého bude pronásledovat celý život. Dítě tak pravděpodobně nebude umět udržovat vztahy, ale bude opakovat model, který zná od rodičů. A tak se dostáváme do zakletého cyklu.

Tato knížka je určena všem. Těm, kteří o dítěti uvažují nebo ho již mají a necítí se ve vztahu v pohodě, ale i těm, kteří jsou v otevřeném „válečném“ konfliktu, v jehož centru je dítě, a možná kupodivu i těm, kteří vztah nemají a dítě nechtějí.

Toto dílo není návodem ani učebnicí, ale souborem literárně rozvinutých příběhů, které ilustrují, kam se může rozpad rodiny dostat. Je to umělecká fikce na podkladě konkrétní reality. Rádi bychom zdůraznili, že autorům jsme nabídli několik velmi stručných námětů, které si vybrali a zpracovali. Jako tvůrčí samostatné osobnosti bez jakékoliv vnější intervence. Povídky v knížce jsou přesně takové, jaké vyšly z pera našich spisovatelů.

Zdaleka ve své šíři nepředstavují to, co se ve skutečnosti děje. Řada velkých témat v knize chybí. V příbězích je například více problematických matek než otců. Nebyl to úmysl, prostě se nám to tak sešlo. Nečtěte tedy příběhy jako popis reality, ale jako povídky, ve kterých můžete osobu matky zaměnit

za osobu otce. Z tisíců konkrétních příběhů, které se kolem nás dějí a s nimiž pracujeme, jsme náhodně vybrali pár témat, která mají vést k zamyšlení.

Psychologický komentář je reflexí daného příběhu. Není znaleckým posudkem, komplexním psychologickým rozbořem, ale čistě úvahou nad některými aspekty sepsaných příběhů. Spousta psychologů a odborníků by mohla mnohé věci vidět jinak a zacílili by třeba na úplně jiná témata. Prezentované názory a pohledy vycházejí nejen z dlouhodobé psychologické praxe, ale také z aktuální odborné literatury.

Knížka je dílem předních českých spisovatelů a umělců a její sestavení stálo mnoho sil. Doufáme tedy, že všem, kteří o rozvodu uvažují nebo jím procházejí, poskytne inspiraci, jak těžké chvíle zvládnout s nadhledem, lépe a s menší bolestí. Nestane-li se tak, pak alespoň dodá útěchu, že v tom nejste sami.

Radek Ptáček,
Jarmila Štuková
editoři

0 vztazích, rozvodech a dětech

Radek Ptáček

Mezilidské vztahy patří mezi to nejdůležitější, co ve svých životech máme. Jsou pramenem největší radosti a potěšení, které můžeme zažít. Na druhé straně ale též příčinou velké bolesti, smutku a utrpení.

Vztahy určují náš život. Nic není zdrojem tak silné opory a významu, ale zároveň i nestability a temné beznaděje jako vztahy. Hranice mezi láskou a nejhlubší nenávistí je tenčí než list papíru. Z člověka, který sestoupil z nebe a vytvořil nám život snů, se může přes noc stát ďábel, který nás uvrhne do nejtěžších muk.

Následující text je úvodní kapitolou k sérii povídek o dětech a rozchodech rodičů. Zamýšlím se zde nad některými tématy, která rozchod provázejí, nebo která považuji ze svého pohledu za důležitá. Mým cílem není systematicky tuto oblast popsat, ale dotknout se toho, co jde ruku v ruce s rozpadem rodin s dětmi a o čem je důležité přemýšlet.

Proč se lidé rozcházejí

Lidé se scházejí a rozcházejí. Výzkumy, které se zabývají tím, kolik partnerů v životě máme, se velmi liší, a to především z geografických a náboženských důvodů. Zatímco v některých zemích, pod vlivem silných tradic, máte jednoho partnera na celý život, v jiných jich můžete mít opravdu hodně. Tak je tomu zejména v rozvinutých a sekularizovaných státech, kde se průměrný počet partnerů během života pohybuje v rozmezí od 1 do 10. A to mluvíme pouze o průměru.

Úplně stejné je to s rozvody. Čím méně rozvinutá země, tím menší procento rozvodů. Nejnižší rozvodovost najdeme ve Vietnamu. Rozvádí se zde pouze 7,2 % sezdaných párů. Rozvodovost kolem 10 % je pak v zemích, jako je například Tádžikistán, Sýrie a Uzbekistán. V rozvinutých zemích se rozvodovost drží kolem 50 %. Česká republika je v posledních letech v mírném propadu a rozvádí se zde „pouze“ kolem 45 % párů.¹ V těchto statistikách jsou ovšem i přeborníci. V Lucembursku je pravděpodobnost rozvodu 65 %, na Ukrajině 71/70,94 % a v Rusku dokonce 74/73,58 %.² K tomu ovšem musíme připočíst skutečnost, že je stále nižší sňatkovost a děti si pořizují i nesezdané páry. Tyto statistiky se zatím přesně neevoluují, číslo bude tedy jistě vyšší.

Rozvodovost jednoznačně souvisí s úrovní sociálního vývoje. Kromě mezinárodních statistik uvedme pro zajímavost i něco málo ze statistiky národní. V roce 1924, odkdy se tyto počty sledují, se u nás sezdalo 125 417 párů a pouze 4 902 se jich rozvedlo.³ To je dramaticky méně než 1 %. Je tedy patrné, že čím se máme lépe, tím více se rozvádíme.

Když se zaměříme na důvody, proč se lidé rozcházejí/rozvádějí, je to na celém světě hodně podobné. Důvodem číslo jedna je spolehlivě to, že si partneři již nerozumějí nebo zjistí, že nejsou osobnostně „kompatibilní“. Tohle je z psychologického hlediska naprosto srozumitelné. Každá osobnost se vyvíjí. Já i vy, a to po celý život. Partneři, kteří se potkali před několika lety, jsou z řady důvodů úplně odlišné osobnosti, než jakými byly na počátku.

Svoji úlohu hrají také emoce. Jestliže jsem zamilovaný, mozek zaktivuje tzv. „filtr lásky“, který znemožní vidět případné negativní vlastnosti partnera. Jakmile ovšem tento filtr zmizí, začnu si tyto vlastnosti uvědomovat. Často pak slyšíme od svých známých: „Vždyť jsme ti to říkali a ty ses choval/a jako hluchý/a a slepý/á.“ A tak tomu skutečně bylo. Láska je mocná čarodějka. Proto je možná lepší uzavírat sňatky více z rozumu než z lásky. Ale tady ať si každý rozhodne sám.

Další nejčastější důvody rozchodu jsou také relativně srozumitelné a po celém světě poměrně podobné:

-
- 1 Český statistický úřad: Sňatky a rozvody [online]. [Cit. 23. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/snatky-a-rozvody>
 - 2 Divorce demography [online]. [Cit. 23. 3. 2022]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Divorce_demography
 - 3 Český statistický úřad: Sňatky a rozvody [online]. [Cit. 23. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/snatky-a-rozvody>

- příchod dítěte
- neschopnost řešit společné problémy
- konstantní konflikty
- nevěra
- nedostatek intimity
- domácí násilí
- alkohol
- výrazný přírůstek váhy
- chronické onemocnění

Rozvod/rozchod máme tendenci považovat za něco špatného, nepřirozeného a neradi o tom mluvíme. Ano, jsou to věci, které přinášejí minimálně jednomu z partnerů bolest. Ale z čistě sociálního hlediska jsou to jevy v podstatě běžné.

Tomuto výkladu jsou nakloněny i některé evolučně psychologické teorie, které říkají, že člověk je tzv. „sukcesivně“ monogamní. To znamená monogamní na určitou chvíli. Možná je to opravdu jakýsi biologický mechanismus, který nás vede k tomu, abychom zplodili potomky s jedním partnerem a za účelem zanechání větší genetické stopy měli po určité době potomky i s další osobou. Ale tento postřeh je čistě v rovině teorií.

Jak funguje rozvod

Rozvod/rozpad rodiny je jako houba. Málokdy bouchne z ničeho nic. Často vyrůstá z podhoubí, které se v podzemí vztahu formuje řadou neporozumění, neshod a dalších důvodů dlouhá léta. A jednoho dne dozraje. Najednou se něco zlomí a jeden nebo oba partneři vědí, že už to dál nejde.

Prvním krokem k rozvodu je „Návrh na rozvod“. Úplně nejdřív se řeší, jestli je rozvod „sporný“, tedy jeden ho chce a druhý s ním nesouhlasí, nebo „nesporný“, kdy je konsenzem obou partnerů. Pak přijde soud o děti a majetek. Na konci je nějaké rozhodnutí soudu, se kterým ovšem mohu nesouhlasit, a tím rozbíhám řetězec odvolání, nových návrhů a soudních stání.

Nejsem však právník a nechci ani nemůžu rozepisovat anatomii rozvodu. Chci upozornit zvláště na děti. Ty jsou často tichými oběťmi rozvodů. Obvykle postavené do role objektu, o kterém se rozhoduje. O tom si ale ještě řekneme.

Jestliže se rozvádíte a máte děti, jednoznačně platí, že nejlepší je domluva. Někdy se můžete cítit bezradní, prostě chcete dítěti vhodným způsobem o rozvodu říct, ale nevíte jak. V takové situaci se nebojte a zajděte za odborníkem.

Nejlépe za psychologem, který se zabývá problematikou dětí a rodiny. V České republice je institucí a odborníků poměrně dost. Někdy je nutné hledat, jindy počkat, rozhodně je to však dobrý krok.

Možná ale nechcete, aby někdo rozebíral váš vztah. Pro tento účel jsou určeny edukativní („vzdělávací“) programy, kdy se od nezávislého odborníka dozvíte, jak rozvod probíhá, jaký má dopad na dítě a co je pro něj nejlepší. První takový program pro rodiče v situaci rozpadu rodiny realizoval Národní institut pro děti a rodinu, z. s. Jmenuje se „Sdílené rodičovství“ a vše k němu najdete na webových stránkách www.sdilenerodicovstvi.cz. Forma předrozvodového vzdělávání se ve světě ukazuje jako nejefektivnější prevence problematických rozvodů a „tahanic“ o dítě.

Využít můžete samozřejmě také poměrně rozsáhlou síť mediátorů, která je v České republice dobře rozvinutá. Od mediátora čkejte, že se vám nestranným způsobem bude snažit pomoci nalézt společné přijatelné řešení.

Každopádně i když se na všem dohodnete, rozvod bude administrativně, fyzicky i psychicky náročný.

Velmi složitý a bolestný bude, když se nedohodnete. Pak počítejte s procesem, který může trvat roky a nejednou se změní v nepěkné bojiště, kde vyhrává ten, kdo má lepšího advokáta.

Právníkovi, který vám řekne: „neboj, to ti vyhraju“ se snažte vyhnout a hledejte takového, který řekne: „pojdme zkusit se nejdříve s druhou stranou domluvit“.

Soudy o děti dovedou být velmi formální a odosobnělé. V České republice se stále používá problematická terminologie, jako je zvláště „navrhovatel“ a „odpůrce“. Již toto v sobě implikuje jakýsi boj. No a jestli máte hodně urputného partnera, celý váš život se rozebere na několika stovkách až tisíci stranách soudního spisu do nejmenších podrobností.

Naštěstí se i u nás najdou odborníci, právníci, soudci i celé soudy, které se snaží o jiný přístup, tzv. cochemskou neboli interdisciplinární praxi. Je to přístup, kdy od počátku soud a všichni odborníci vedou rodiče k dohodě a spolupráci.

Vždy a jednoznačně platí pravidlo, že vzájemná domluva je lepší než jakékoliv rozhodnutí soudu.

Jaké pocity lze očekávat?

Jestliže rozpad rodiny není výsledkem alespoň nějaké dohody, což se stává poměrně často, může to být vztek, nenávist, bolest i agrese. Rozvod, zvláště

v situaci zrahy a podvodu, může vyvolat negativní pocity, se kterými jste se ještě dosud nesetkali. Jestliže k rozvodu a rozpadu rodiny ovšem musí dojít, zkuste za všech okolností co nejvíce ubrzdít emoce a aktivovat racionální části mozku.

Rozvod s dětmi je bolestný vždy a pro všechny.

Všem se rozpadá známý svět a v mlze je jakési neznámo. Někdy můžete mít tak silné negativní pocity, že byste svého partnera nejradši zadupali do země, sebrali děti, utekli a nikdy ho již neviděli. Je to vlastně přirozené a instinktivní chování. Jestliže mým potomkům hrozí nebezpečí, беру je a utíkám s nimi pryč. A to i za cenu ztráty vlastního života. Rodičovský pud je vždy silnější než pud sebezáchovný.

V situaci rozpadu rodiny se ovšem musíte chovat proti své intuici. Musíte být klidní, i když byste chtěli křičet, musíte stát na místě, i když byste nejradši utekli.

V případě, že jsou v rozvodu angažovány děti, vždy na ně musíte myslet. Nesmíme zapomenout, že děti jsou zrcadlem našich emocí. Jestliže jsme rozčilení a na dně, děti to vycítí a budou na tom stejně.

Je nesmírně těžké si před dětmi udržet tvář milujícího rodiče, který je ujistí, že vše zvládne. Zvláště v situaci, kdy navrhovaná řešení jsou v rozporu s našimi instinkty a přáními. Milující matka má například silný pocit, že dítě potřebuje jednu postýlku, její pravidla a způsob péče. Otce považuje za nezodpovědného floutka, který se o děti nikdy nestaral. Znalci, OSPOD i soudci ovšem řeknou „střídavá péče“. Pocity v takovou chvíli mohou být naprosto nezvladatelné. Přesto je musíte nějakým způsobem v zájmu svého dítěte uklidnit a třeba zjistit, že to jde.

Pocity během rozvodu jsou intenzivní a je s nimi třeba pracovat. Křičte, bouchejte do polštáře nebo vyhledejte odbornou pomoc, ale vždy před nimi ochraňte své děti.

Každopádně také nezapomeňte, že to, co cítíte intuitivně jako nejlepší, tím nejlepším skutečně nemusí být.

Co je vlastně zájmem dítěte

Pojem „nejlepší zájem dítěte“ se ve sporných rozvodech ohýbá na všechny myslitelné strany. Šermuje se s ním a používá se jako zbraň nejsilnějšího kalibru. Velkým problémem České republiky je, že nemáme jednoznačně shodnou představu o tom, co to vlastně je.

Pro jednu stranu je nejlepším zájmem dítěte jedna postýlka, pro druhou střídavá péče. Do toho všeho vnese svůj názor zástupce OSPOD nebo soudní znalec a zcela samostatnou představu o zájmu dítěte má soudce.

Nejednotnost tohoto pojmu je pro českou justici velkou bolestí. Jak se má soudce vyznat ve dvou znaleckých posudcích, když každý říká, že zájmem dítěte je něco jiného?

Naštěstí máme v justici odborníky, soudce i instituce, kteří tuto problematiku vnímají a k podobným tématům vytvořili tzv. „rodinněprávní sympozia k judikatuře Nejvyššího soudu“. Jedná se o platformu, která si klade za cíl diskutovat, napříč profesemi a stupni soudní soustavy, včetně soudu Ústavního a Nejvyššího, typové případy rodinného práva a nalézat modelová řešení, která by odpovídala požadavkům kladeným na moderní opatrovnickou justici.⁴

Pro naše účely, tedy definování zájmů dítěte, můžeme využít závěry „3. rodinněprávního sympozia Justiční akademie“ na téma Střídavá péče. Publikované závěry jsou uvedeny doslova:⁵

- Základní potřebou dítěte je mít a rozvíjet vztahy s oběma rodiči. Případné narušení vztahu k jednomu z rodičů je jedním z nejzávažnějších následků rozpadu rodiny.
- Potřebu dítěte mít a rozvíjet vztah s oběma rodiči po rozpadu jejich svazku zpravidla naplní takové uspořádání poměrů dítěte, při kterém jsou do života dítěte ekvivalentně zapojeni oba rodiče. O tom je vhodné rodiče edukovat.
- Až na výjimky nemá na duševní zdraví dítěte a jeho další vývoj negativní dopad samotná forma péče, ale především intenzivní konflikt jeho rodičů, zejména ten konflikt, který bezdůvodně směřuje k narušení vazby dítěte k jednomu z nich.
- Neochota či neschopnost rodičů vzájemně komunikovat ani jejich partnerský konflikt nejsou a priori kontraindikací střídavé péče. To platí i o nesouhlasu jednoho rodiče se střídavou péčí.
- Jsou to primárně rodiče, kdo rozhodují o osudu svého dítěte.

4 Nejvyšší soud: <https://www.nsoud.cz/>

5 Nejvyšší soud: 3. rodinněprávní symposium Justiční akademie na téma Střídavá péče [online]. [Cit. 23. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/web/Sympozia,seminare~OdbornasympozianadjudikaturouNS~3__rodinnepravni_symposium_Justicni_akademie_na_tema_Stridava_pece~?openDocument&lng=CZ